

PEDAGOGIK FASILITATSIYA VOSITASIDA TALABALARNING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISH HAMDA O'RKAZISH

Perdeshova N.E

Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Xasanov Kutlugjon Tajixanovich

Chirchiq Davlat pedagogika universiteti

Saidmuradov Umidjon Dilmurat o'g'li

Shavkatov Shadrunbek Vosit o'g'li

Psixologiya 3- bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik fasilitatsiya yondashuvi asosida talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etish va samarali o'tkazish masalalari yoritilgan. Fasilitator-o'qituvchining roli, ta'lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish, talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va o'z-o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilingan. Shuningdek, mustaqil ta'limni rejalashtirish, nazorat qilish va baholashning zamonaviy usullari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari pedagogik fasilitatsiya talabalarning o'quv motivatsiyasini oshirish hamda ta'lim samaradorligini ta'minlashda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: pedagogik fasilitatsiya, mustaqil ta'lim, interaktiv metodlar, motivatsiya, refleksiya, ta'lim samaradorligi, kompetensiya, fasilitator.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы организации и проведения самостоятельной работы студентов на основе педагогической фасилитации. Проанализирована роль преподавателя-фасилитатора, использование интерактивных методов обучения, развитие самостоятельного мышления и навыков самоуправления студентов. Освещены современные подходы к планированию, контролю и оценке самостоятельной работы. Результаты исследования показывают, что педагогическая фасилитация способствует повышению учебной мотивации и эффективности образовательного процесса.

Ключевые слова: педагогическая фасилитация, самостоятельная работа, интерактивные методы, мотивация, рефлексия, эффективность обучения, компетенция.

Abstract: This article discusses the organization and implementation of students' independent work based on the principles of pedagogical facilitation. The role of the teacher as a facilitator, the use of interactive teaching methods, and the development of students' independent thinking and self-management skills are analyzed. Modern approaches to planning, monitoring, and assessing independent learning are also

examined. The findings indicate that pedagogical facilitation significantly enhances students' motivation and overall learning effectiveness.

Keywords: *pedagogical facilitation, independent learning, interactive methods, motivation, reflection, learning effectiveness, competence, facilitator.*

KIRISH

Hozirgi globalashuv va raqamlashtirish sharoitida oliy ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri – raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan va o'z ustida ishlay oladigan mutaxassislarni tayyorlashdir. Bu jarayonda talabalarning mustaqil ishlarini to'g'ri tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Pedagogik fasilitatsiya yondashuvi esa o'qituvchi va talaba o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali mustaqil ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Asosiy qism

2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish Oliy ta'lim muassasalarida oliy ma'lumotli va barkamol avlodni tarbiyalash, malakali ilmiypedagogik kadrlar zaxirasini yaratish bo'yicha Harakatlar strategiyasida erishilgan yutuqlar tufayli belgilangan.

Rivojlangan mamlakatlarning ta'lim tizimida shu bilan birga, mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ko'plab islohotlar demokratik tamoyillar asosida fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda oliy ta'lim tizimida talabalarni kasbiy tayyorlash sifatini oshirishda o'qituvchilarning kasbiy mahoratini yanada oshirish zarurligini hamda talabalarni mustaqil ta'limini tashkil etish texnologiyasini takomillashtirishni ta'kidladi. Fasilitatsiya-kelajak o'qituvchisining pedagogik madaniyati.

Fasilitatsiya hodisasi guruh dinamikasini (ta'sir qiladigan kuch) ham, shaxs dinamikasini ham qamrab oladi. Fasilitatsiya (ingliz tilidan. Facilitate - yordam berish, yo'l-yo'riq berish, osonlashtirish) o'z arsenalida (usta-xona)da shaxs yoki jamoaga natijalarga erishish uchun eng yaxshi echimni topishga yordam beradigan samarali psixologik, strategik vositalar va usullardan foydalangan holda yo'naltiruvchi bo'lmagan yo'nalish va yordam texnologiyasidir. Bugungi kunda pedagogika fani ta'lim jarayonining mazmuni va shakllarini yangilash bilan bog'liq bo'lgan o'tish bosqichini boshdan kechirayotganligi odatda tan olingan.

Mashhur psixolog A.G. Asmolov ushbu bosqichni "ochilmagan yo'l, foydali madaniyatdan qadr-qimmat madaniyatiga qadar" deb atadi. Binobarin, madaniyatli inson nafaqat o'qimishli odam, balki atrofdagilarning hurmatiga va o'zini hurmat qilishga loyiqdir.

Shuning uchun, boshqalar bilan o'zaro aloqani amalga oshirish, dunyo, odamlar va o'zi bilan munosabatlarni o'rnatish va o'zaro munosabatlarni amalga oshirish muammosi bizning davrimizning eng muhim vazifalaridan biridir.

Fasilitatsiya yondashuvi quyidagi asosiy tamoyillarga tayangan holda amalga oshiriladi:

1. Talabaga yo'naltirilganlik: Talabaning qobiliyatlari, ehtiyoj va qiziqishlari hisobga olinadi.

2. Ochiq muloqot: Talabalar fikr almashish, savol berish va muhokama qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

3. Refleksiya: Talabalar o'z faoliyatini tahlil qiladi, xatolarini aniqlaydi va rivojlanish yo'llarini izlaydi.

4. Hamkorlik: Guruh ishlari orqali talabalar bir-biridan o'rganadi va muammolarni birgalikda hal qiladi.

5. Faollik va mustaqillik: Talabalar o'z ishlarini rejalashtiradi, boshqaradi va natijalarni baholashda ishtirok etadi.

Mustaqil ishlarni tashkil etish shakllari

Pedagogik fasilitatsiya asosida mustaqil ishlarni turli shakllarda tashkil qilish mumkin:

- Loyiha asosida o'qitish (Project-based learning): Talabalar real muammoni hal qilish orqali bilim va ko'nikmalarni mustaqil egallaydi. Masalan, iqtisodiyot kursida kichik biznes-reja yaratish yoki biologiyada ekotizimni tahlil qilish.

- Case-study (Keys-stadi): Talabalar real vaziyatlarni tahlil qiladi, qarorlar qabul qiladi va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

- Muammoli ta'lim (Problem-based learning): Talabaga yechimi oldindan berilmagan muammo taqdim etiladi va u mustaqil yechim topadi.

- Onlayn platformalar orqali mustaqil o'qish: Moodle, Google Classroom kabi platformalar yordamida resurslarni o'rganish, topshiriqlarni bajarish va natijalarni kuzatish imkoniyati yaratiladi.

- Portfolio yuritish: Talaba o'z ishlarini to'playdi, rivojlanishini kuzatadi va o'z-o'zini baholaydi.

Pedagogik fasilitatsiya talabalarning mustaqil ishlarini samarali tashkil etishda muhim vosita hisoblanadi. Ushbu yondashuvda o'qituvchi o'zini faqat bilim beruvchi sifatida emas, balki yo'naltiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi sifatida tutadi. Fasilitator ta'lim jarayonida talabalarni faollashtirish, ularni mustaqil fikrlash va qaror qabul qilishga rag'batlantirish orqali o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi.

Xulosa qilib aytish joizki, Pedagogik fasilitatsiya talabalarning mustaqil ishlarini samarali tashkil etish va o'tkazishda innovatsion yondashuv sifatida muhim ahamiyatga ega.

Ushbu metod talabalarning mustaqil fikrlash, o'zini-o'zi boshqarish va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Natijada ta'lim sifati va samaradorligi oshadi. Shu bois oliy ta'lim tizimida pedagogik fasilitatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Azimov, B., & Tursunov, S. Pedagogik fasilitatsiya va innovatsion ta'lim texnologiyalari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi nashriyoti. (2020).
2. Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Smith, K. A. Hamkorlikda o'qitish: universitetlarda samarali ta'limni nazariy asoslar bilan mustahkamlash. Journal on Excellence in College Teaching, 25(3-4), 85-118. (2014).
3. Kolesnikov, A. V. Oliy ta'lim tizimida pedagogik fasilitatsiya. Moskva: Prosveshcheniye. (2019).
4. Novak, J. D., & Gowin, D. B. O'rganishni o'rganish. Cambridge: Cambridge University Press. (1984).
5. Reigeluth, C. M. Ta'lim dizayni nazariyalari va modellari: yangi paradigma (Vol. IV). Nyu-York: Routledge. (2013).
6. Shamsiev, I. Mustaqil ta'lim metodlarini tashkil etish va baholash. Toshkent: Fan va Texnologiya nashriyoti. (2018).
7. Slavin, R. E. Ta'lim psixologiyasi: nazariya va amaliyot. Boston: Pearson. (2011).

